

Archeologienota

Waregem, Barrage Pand 150

Deel 2: Programma van Maatregelen

Inhoud

1	Administratieve gegevens	1
2	Gemotiveerd advies.....	2
2.1	Datering en interpretatie onderzoeksterrein	2
2.2	Waardering archeologische vindplaatsen	3
2.3	Impactbepaling	4
2.4	Bepalingen van de maatregelen	5
2.4.1	Kennispotentieel verder (voor)onderzoek	5
2.4.2	Volledigheid van het (voor)onderzoek	5

1 Administratieve gegevens

Algemeen

Naam site	Waregem, Barrage Pand 150
Ligging	Barrage-Ketsersstraat, deelgemeente Sint-Eloois-Vijve, gemeente Waregem, provincie West-Vlaanderen
Kadaster	Waregem, Afdeling 6, Sectie A, Percelen 13H4, 13K4, 549D, 554A, 13_8 en openbaar domein
Projectnummer BAAC Vlaanderen	2022-0224
Reeds uitgevoerd vooronderzoek	Niet van toepassing
Bewaarplaats archief	BAAC Vlaanderen

Actoren

Auteur	Caroline Dockx (archeoloog) Emmy Van Laere (archeoloog)
Betrokken actoren	Niet van toepassing
Betrokken derden	Niet van toepassing

Plangebied

Oppervlakte plangebied	12.806 m ²
Kartering gewestplan	Gebied voor milieubelastende industrieën Bestaande waterweg

2 Gemotiveerd advies

2.1 Datering en interpretatie onderzoeksterrein

Het plangebied ligt ter hoogte van de huidige Leiebedding tussen Sint-Eloois-Vijve en Sint-Baafs-Vijve. De huidige Leiebedding vertegenwoordigt echter niet de natuurlijke loop van de rivier, maar is het resultaat van een intensieve kanalisering van de rivier. De natuurlijke loop van de rivier is op sommige plaatsen in het landschap nog te zien aan de hand van enkele relictten, zoals de topografie en de perceelsindeling.

Het historische landschap rond het onderzoeksterrein had bijgevolg andere kenmerken dan het huidige. Om deze te achterhalen werden de gekende historische, archeologische en paleolandschappelijke bronnen geconsulteerd.

Op basis van deze studie kan aangenomen worden dat het landschap rond het onderzoeksterrein, dat in het verleden sterk onder invloed stond van de natuurlijke loop van de Leie, reeds tijdens de steentijden bewoond en ontgonnen werd door de mens.

Opgavingen langs de Leie toonden aan dat de Leieoevers niet enkel dienst deden als locatie voor nederzettingen en ontginningskernen, maar ook als funeraire omgeving. Dit element van de occupatiegeschiedenis van de Leieoevers komt naar voor uit het luchtfotografisch onderzoek in de regio. Onderzoek in de ruimere omgeving van de Leie toont immers aan dat de nederzettingen zich in de metaaltijden en de Romeinse periode eerder op hoger gelegen flanken van de riviervallei bevonden. Daarnaast wordt ook vermoed dat twee belangrijke Romeinse wegen hier kruisten en dat er waarschijnlijk een soort van oversteekplaats of brug aanwezig moet geweest zijn in die periode.

Vanaf de late middeleeuwen tot de nieuwste tijd behoorde de omgeving van het plangebied tot een ontginningslandschap. Kenmerkende elementen zijn onder andere de inrichting van akkers- en weilanden, de inplanting van walgrachtsites, bewoning, vaak geconcentreerd in dorpskernen en een wegennet. Op basis van een cartografische studie kan opgemerkt worden dat het plangebied in de loop van de 18de eeuw in de vallei van de Leie gesitueerd kan worden en in gebruik is als weiland. In de 19de eeuw ligt het plangebied op de splitsing van de Leie en een aftakking, waarschijnlijk door de mens aangelegd, waardoor het plangebied voornamelijk wordt ingenomen door de Leie zelf. Dit blijft zo tot in de loop van de 20ste eeuw wanneer de aftakking verdwijnt en de Leie gedeeltelijk gekanaliseerd wordt.

Tijdens de Eerste en de Tweede Wereldoorlog is Sint-Eloois-Vijve ook betrokken bij enkele militaire zaken. Zo wordt het station een opslagplaats voor gasmasker, worden de treinsporen door de Duitsers opgeblazen en wordt ook de brug over de Leie tot tweemaal toe opgeblazen. Tijdens de opgraving aan de Spoorweglaan te Waregem werden eveneens sporen gevonden van een militaire aanwezigheid tijdens de Eerste Wereldoorlog. Zo werden bijvoorbeeld verschillende niet ontplofte artillerieprojectielen aangetroffen.¹

¹ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2021

Het bodembestand van het projectgebied is bijgevolg verstoord door ingrepen in het landschap in de 19e en 20e eeuw. Zo was de grootste impact op het bodembestand ter hoogte van het onderzoeksterrein dus de aanleg van een oude aftakking in de 19de eeuw en de aanleg dan de gekanaliseerde Leie in de 20ste eeuw. Bovendien is het terrein de laatste decennia schijnbaar in gebruik geweest als een soort van werf of stockageplaats, waar ook enkele structuren voorkwamen. Deze structuren zijn ondertussen gesloopt en het terrein ligt momenteel braak. Al deze elementen zorgden waarschijnlijk voor de vernietiging van het grootste gedeelte van het bodemarchief binnen het plangebied. Ook de huidige Leieoevers bleven niet gespaard van ingrepen. De belangrijkste ingreep was de aanleg van een dijklichaam op beide oevers.

2.2 Waardering archeologische vindplaatsen

Aan de hand van het bureauonderzoek kan een concrete archeologische verwachting voor het onderzoeksterrein opgesteld worden. Concreet kan men verwijzen naar volgende elementen:

- Het onderzoeksterrein ligt in de oude, natuurlijke Leievallei. Zowel de quartairgeologische kaart, als de bodemkaart tonen aan dat – gezien het sterke meanderende en dynamische karakter van de rivier – de bodemopbouw van vrijwel heel het onderzoeksterrein sterk beïnvloed werd door de quartaire loop van de rivier.
- Locaties met dergelijke paleolandschappelijke kenmerken hebben een laag potentieel op de aanwezigheid van intacte steentijdsites. Ter hoogte van het actieve deel van de Leie zal geen kans bestaan op het aantreffen van intacte steentijdsites, maar ter hoogte van de oude oeverwallen is er wel nog een kleine kans op het aantreffen van intacte steentijdsites, indien deze nog bewaard gebleven zijn na het kanaliseren van de Leie.
- Het eerder uitgevoerde booronderzoek dat in het kader van een ander project werd uitgevoerd, heeft aangetoond dat het archeologisch niveau, bestaande uit afgedekte oeverwallen, zich ter hoogte van het plangebied op een diepte van 565 cm tot 580 cm bevindt. Bijgevolg kan er van uitgegaan worden dat er nog een verwachting is voor het aantreffen van *in situ* steentijdsites.
- De archeologische kennis over de regio wijst op het laag potentieel op grondsporensites uit de steentijden tot de nieuwste tijd. Dergelijke sites zijn tot op heden in de regio van het plangebied enkel aangetroffen op de hogere en drogere delen van het landschap buiten de Leievallei. De Leievallei zelf was waarschijnlijk te nat en te laag gelegen voor bewoning en werd waarschijnlijk enkel gebruikt als bos of als weiland om vee te laten grazen.
- Vanaf de late middeleeuwen behoorde het onderzoeksterrein tot een extensief ontginningslandschap. Het onderzoeksterrein ontwijkt de toenmalige dorpskernen en walgrachtsites waardoor geen restanten van bewoning of begraving worden verwacht binnen het plangebied vanaf de metaaltijden. Voor het overige doorkruist het onderzoeksterrein in eerste instantie akkerlanden, weilanden en de moerassige Leieoevers.
- In de loop van de 19de eeuw is op de historische kaarten te zien dat er binnen het plangebied een oude aftakking van de Leie wordt gekarteerd, met name aan de zuidelijke perceelgrens van het terrein. Dergelijke oude aftakkingen hebben zich doorheen de volledige geschiedenis van de vorming van het Leiedal voorgedaan waardoor het plangebied, alsook de omgeving, een actief karakter heeft gehad. De kanalisering van de Leie heeft dit een halt toe geroepen. Dit wordt ook bevestigd door de resultaten van het booronderzoek: kom- en geulafzettingen en afgedekte oeverwallen zijn te vinden aan de basis van de bodemopbouw binnen het plangebied.

- Daarnaast is op oudere orthofoto's te zien dat het terrein de laatste decennia in gebruik was als een soort van werf of stockageplaats. Op dat moment bevonden er zich enkele structuren die ondertussen ook reeds gesloopt zijn. Het optrekken en slopen van deze structuren alsook het gebruik van het terrein kan eveneens voor een verstoring van het bodemarchief gezorgd hebben.
- Op basis van de historische en archeologische kennis dient ook vermeld te worden dat er mogelijk een oversteekplaats of brug aanwezig was in de buurt van het plangebied. Ter hoogte van Sint-Eloois-Vijve aan de Leie zouden immers twee grote Romeinse wegen elkaar gekruist hebben. Vanaf de 18de eeuw is dit ook duidelijk te zien op de historische kaarten en ook tijdens de Tweede Wereldoorlog werd er melding van gemaakt dat de brug over de Leie tot tweemaal toe opgeblazen werd. Indien er inderdaad een oudere oversteekplaats of brug aanwezig was, bestaat er een kans op de aanwezigheid van vondstmateriaal vanaf de Romeinse periode tot nu rond de locatie van de brug in de vulling van de Leie. Wanneer men bij de geplande werken de oeverwallen gaat baggeren of afgraven, is het mogelijk dat dit materiaal naar boven wordt gehaald.

2.3 Impactbepaling

In het kader van de geplande werken naar aanleiding van een ander project, namelijk Natuurvriendelijke oevers Leie Pand 150 werd reeds een landschappelijk booronderzoek uitgevoerd dat ook binnen de contouren van het huidige plangebied werd uitgevoerd. Op de locatie van deze uitgevoerde boringen werd vastgesteld dat het archeologisch niveau zich op een diepte tussen 565 cm en 580 cm bevond.

In het overige gedeelte van het plangebied kon op basis van het historisch kaartmateriaal opgemerkt worden dat er in het zuidelijke gedeelte van het plangebied in de 19de eeuw een aftakking van de Leie stroomde. Later is deze aftakking niet meer te zien op de historische kaarten en recentere luchtfoto's wat doet vermoeden dat deze aftakking werd gedempt. In de laatste decennia is het terrein eveneens in gebruik geweest als een soort van werf of stockageplaats waar zich tevens enkele structuren bevonden. Recent zijn deze structuren gesloopt en ligt het terrein momenteel braak. Deze elementen kunnen doen vermoeden dat het archeologisch niveau zich ook in deze zone van het plangebied op een diepte van meer dan vijf meter bevindt of zelfs volledig verdwenen is.

De geplande werken bestaan uit het optrekken van een nieuwe kaaimuur, het aanleggen van een verlaagd houten dek met trappen, een verharde zone, waterdoorlatende paden, de heraanleg van de bestaande verharding, de aanleg van een parkeerzone en de aanleg van groenzones met beplanting. Deze geplande werken zullen bodemingrepen tot op een maximumdiepte van twee meter met zich meebrengen.

Op basis van alle vergaarde kennis kan geconcludeerd worden dat de geplande werken het archeologisch niveau niet zullen bedreigen en dat er bijgevolg geen vervolgonderzoek vereist is. Hoewel er een middelmatige verwachting is voor het aantreffen van intacte vuursteenconcentraties uit de steentijden wordt hier gopteerd voor behoud in situ.

2.4 Bepalingen van de maatregelen

2.4.1 Kennispotentieel verder (voor)onderzoek

De algemene archeologische verwachting geeft aan dat het onderzoekerrein een verwachting kent voor riviercontexten waarbinnen mogelijk nog intacte vuursteenconcentraties uit de steentijden kunnen voorkomen.

Potentieel kennisvermeerdering bij verder onderzoek naar intacte vuursteenconcentraties uit de steentijden

- Algemene paleolandschappelijke elementen en het recent uitgevoerd booronderzoek binnen het plangebied wijzen uit dat de verwachting op intacte vuursteenconcentraties uit de steentijden gemiddeld is.
- Het reeds uitgevoerd landschappelijk booronderzoek heeft uitgewezen dat het archeologisch niveau, de oude, afgedekte oeverwallen, zich langs de oevers binnen het plangebied op een diepte van 565 cm tot 580 cm bevindt. Bijgevolg zullen de geplande ingrepen dergelijke vindplaatsen niet bedreigen.
- Er is geen verwachting voor grondsporensites vanaf de steentijd. Het plangebied ligt in de oude Leievallei en was waarschijnlijk te laag gelegen en te nat voor bewoning en/of begraving.

Bovenstaand overzicht geeft aan dat het potentieel op (waardevolle) kenniswinst bij verder archeologisch vooronderzoek ontbreekt voor sporensites. De investeringen die gepaard gaan met verder archeologisch onderzoek staan niet in verhouding tot de beperkte resultaten die dergelijk onderzoek naar verwachting zal opleveren. Voor het aantreffen van steentijdartefactensites is er wel nog een potentieel op waardevolle kenniswinst. Echter op basis van de geplande werken en de diepte van het archeologisch niveau kan vastgesteld worden dat deze werken geen bedreiging vormen voor archeologische vindplaatsen.

2.4.2 Volledigheid van het (voor)onderzoek

Op basis van het uitgevoerde archeologisch vooronderzoek is er voldoende informatie over de aan- of afwezigheid van een archeologische site. Het kennispotentieel kon voldoende bepaald worden. Op basis van de beslissingsboom voor verder archeologisch vooronderzoek is verder vooronderzoek niet aangewezen.

In bovenstaande paragraaf werd aangetoond dat voor grondsporensites het potentieel op nuttige kennisvermeerdering ontbreekt. Verder onderzoek naar dergelijke vindplaatsen is dan ook niet nodig. Voor intacte vuursteenconcentraties uit de steentijden is er wel potentieel op kennisvermeerdering aanwezig. Echter op basis van de resultaten van een eerder uitgevoerd landschappelijk booronderzoek naar aanleiding van een ander project is gebleken dat het archeologisch niveau zich binnen het plangebied op een diepte tussen 565 cm en 580 cm bevindt. De geplande werken zullen het bodemarchief maar tot op een diepte van 200 cm roeren waardoor deze ingrepen het archeologisch niveau niet bedreigen.

Daarnaast kon ook worden vastgesteld dat in het zuidelijke gedeelte van het plangebied een oude aftakking van de Leie stroomde in de 19de eeuw. Aangezien dit deel van het plangebied ook onderhevig is geweest aan het sterk meanderend karakter van de Leie zullen ook in dit deel van het plangebied voornamelijk riviercontexten verwacht worden. Bijgevolg kan er van uitgegaan worden dat het archeologisch niveau ook hier eveneens op een diepte van meer dan 5 meter aanwezig is. Bijgevolg wordt er geen vervolgonderzoek geadviseerd.